

Odborníčka: Od mladých ľudí z CDR (detských domovov) očakávame samostatnosť v čase, keď iní stále potrebujú rodinné zázemie

3.8.2026 - Ivana Balgová | OZ Vagus

Deň, keď treba odísť z Centra pre deti a rodiny (CDR, ľudovo detský domov), je pre mnohých začiatkom cesty k bezdomovectvu. Ivana Klimentová, ktorá pracovala priamo v CDR, v rozhovore hovorí o tom, prečo je práve táto skupina ohrozená bezdomovectvom, ako ich poznačuje vychovávanie strachom a prečo bezdomovectvo nie je individuálne zlyhanie, ale zlyhanie celej spoločnosti.

Odhaduje sa, že tretina ľudí bez domova vyrastala v detských domovoch. Prekvapuje vás toto číslo?

Vôbec nie. Práve naopak, myslím si, že keby sme mali presné dáta, číslo by bolo pravdepodobne ešte vyššie. Je to bolestivá štatistika, ktorá hovorí veľa o tom, ako títo ľudia prežili detstvo a či mali stabilné rodinné zázemie.

Prečo to tak je?

Keď mladý človek s rodinným zázemím zlyhá, vždy sa môže niekam vrátiť, niekomu zavolať. Má podpornú sieť, ktorá ho podrží. Niektorí ju majú silnejšiu, iní slabšiu, ale je tam. Človek, ktorý vyrástol v CDR, túto sieť nemá. Keď nemá záchytnú sieť, ocitne sa v ohrozujúcej situácii omnoho rýchlejšie ako niekto, kto má kam ísť. Štátny aparát pred tým vôbec nechráni, poskytuje úplné minimum podpory.

V CDR dostanete stravu, strechu nad hlavou, oblečenie, vzdelanie. No nedostanete kvalitné vzťahy a podpornú sociálnu sieť. Nechcem tým povedať, že ľudia pracujúci v CDR sa nesnažia, ich práca je naozaj náročná. Lenže pri množstve detí a obmedzených kapacitách je to jednoducho nedostatočné. A keď mladý človek dovърší osemnásť a nepokračuje v štúdiu, musí z CDR odísť.

Je podľa vás hranica 18 rokov nastavená správne?

Osemnásť rokov je na plnohodnotnú samostatnosť veľmi nízky vek, ja to skôr vnímam ako nejaký administratívny bod. Z psychologického hľadiska je to absolútne neadekvátne nastavené, pretože mozog ešte nie je vyvinutý. Predstavte si, že sa v osemnástich máte starať sami o seba, bez možnosti podpory a pomoci. To je obrovský tlak.

Rodina je tu pre nás väčšinou stále, aj po 18. narodeninách. Keď sa niečo stane, máme sa kam vrátiť. Mladí dospelí z CDR takúto podporu nemajú.

Znie to tak, že títo mladí ľudia si nemôžu dovoliť ani jedno zakopnutie.

Celkovo je naša spoločnosť nastavená na výkon a na zásluhovosť. Žijeme v presvedčení, že keď sa budeme dobre učiť a tvrdo pracovať, budeme mať dobrý život.

Mladí dospelí z CDR cítia tento tlak na výkon ešte viac, pretože na škole a práci stojí všetko. Nemajú

sieť pomoci, ktorá by im pomohla zvládnuť obdobie bez zamestnania, alebo by im pomohla nájsť prácu. Keď sa stanú nezamestnanými, ocitnú sa v ohrozujúcej situácii omnoho rýchlejšie a následky bývajú vážnejšie.

Je podľa mňa pochopiteľné, že časom to niektorí z nich vzdajú. Spoločnosť určila pravidlá, ako majú fungovať a nastavila veľmi veľké nároky, musia neustále niečo dokazovať. To často nezvládne bežný človek, nie to ešte mladý dospelý, ktorý má za sebou ťažkú skúsenosť z detstva.

Spomínate tlak na výkon. Je to niečím špecifické pre prostredie v CDR?

Keď som pracovala v detskom domove, deťom sa neustále prizvukovalo, že sa musia snažiť, inak z nich nič nevyrastie. Strašili ich, že ak sa nebudú snažiť, skončia v osemnástich na ulici. Deťom sa dávalo najavo, že na nič nemajú, že môžu byť radi, že tu dostanú najesť, lebo od vlastných rodičov by nedostali ani to. Dialo sa tam vychovávanie strachom. A v tomto vyrastať je strašné. Keby ten tlak nebol taký veľký, myslím, že aj čísla bezdomovectva u ľudí z CDR by boli iné.

Ako vyrastanie bez rodičov ovplyvňuje schopnosť budovať si v dospelosti blízke vzťahy?

Keď človek v detstve zažije odlúčenie a vzťahy s rodičmi nie sú bezpečné, tak potom rovnako vníma aj svet okolo ako nebezpečný a ľudí ako nedostupných. Začne sa buď uzatvárať do seba a izolovať, alebo naopak začne byť veľmi závislý na vzťahoch.

Je to úplne normálna reakcia na nenormálnu situáciu. Keď človek nezažil v detstve bezpečie, tak ho hľadá rôznymi spôsobmi. Preto je veľmi cenné, ak s tým človek začne pracovať v terapii a pochopí, že sa takto mozog vyrovnáva s traumou. Bohužiaľ, len pre málo odchovancov a odchovankýň je takáto pomoc dostupná.

Často sa hovorí, že mladým ľuďom po odchode z CDR chýbajú rôzne zručnosti, napríklad finančná gramotnosť. Čo si o tom myslíte?

Finančná gramotnosť je dôležitá, ale je to len vrchol pyramídy. Ťažko môžete niekoho učiť narábať s peniazmi, keď neustále žije v chudobe alebo je chudobou ohrozený. Keď sa musím rozhodovať, či dnes nakrím deti, seba, alebo zaplatím elektrinu, to nie je finančná gramotnosť, to je prežitie. A keď som v režime prežitia, nerozmýšľam racionálne, idem na pudovú, emocionálnu úroveň.

Deti vyrastajúce v CDR majú víziu budúcnosti takú, že pokiaľ si okamžite po odchode z CDR nenájdu prácu, tak nemajú ako fungovať a nikto sa o nich nepostará. Stále nad nimi visí otázka: za kým pôjdem, keď stratím prácu? Je tu niekto, kto by mi pomohol? Ľudia so stabilným zázemím si túto otázku nepokladajú, lebo vždy im napadne niekto, na koho sa môžu obrátiť.

Keď nemáme vyriešené základy, finančná gramotnosť nám nepomôže.

Existuje nejaký kritický moment po odchode z CDR, kedy sú mladí dospelí najviac ohrození bezdomovectvom?

Kritický je práve moment odchodu z CDR, pretože tam sa končí podpora štátu. Veľa ľudí v tejto chvíli vyhľadá svoju biologickú rodinu, ktorá niekedy túto situáciu zneužije. Pri odchode z CDR dostanú mladí dospelí nejakú sumu peňazí, ktorá im má slúžiť na nejaké základné prežitie počas prvého mesiaca. Stretla som sa s prípadmi, kedy biologické rodiny tieto peniaze vzali a ich záujem o dieťa následne opadol. Pre toho mladého človeka, ktorý po rodine tak dlho túžil, je to zdrvujúce. Je extrémne ťažké sa s tým nejako vyrovnávať a spracovávať to. Často si práve vtedy uvedomia, že ostali úplne sami. CDR často nezostáva v kontakte s odchovancami a človek tak zostane sám bez vzťahov, sociálnej siete a väzieb.

Čo by sa malo podľa vás zmeniť v prístupe štátu k deťom v CDR?

Celý prístup, celá metodika od príchodu do CDR až po odchod, by sa mala zmeniť.

Určite by som začala dostupným bývaním po odchode z CDR. Je dlhodobo overené, že keď máte zabezpečené základné potreby, dokážete lepšie fungovať v spoločnosti. Pre osemnásťročného človeka s ťažkým životným príbehom a traumami, ktoré si nesie, je náročné nájsť si bývanie. Model Housing First by im vedel výrazne pomôcť.

Pomohli by aj mentori, dostupná terapeutická podpora, pomoc s pracovným uplatnením. Odchod by nemal byť podmienený vekom ani tým, či dotyčný študuje. Pomoc by mala pokračovať.

Spomenuli ste model Housing First, teda Bývanie ako prvé. Tento model, aj keď je rokmi overený ako efektívny, stále naráža na odpor verejnosti. Mnohí ľudia zo širokej verejnosti ostro vystupujú proti tomu, aby niekto dostal bývanie “zadarmo”, keď oni musia platiť drahý nájom či hypotéku. Ako by ste vysvetlili dôležitosť Housing First ľuďom, ktorí sami zápasia s nedostupnosťou bývania?

Keď sa ľudia nachádzajú v ťažkej situácii, je náročné súcitiť s inou skupinou ľudí. Je veľmi jednoduché zvaliť pocit frustrácie na tých, ktorí sa nevedia brániť, na tých, ktorých spoločnosť vníma ako menej hodnotných. To, že sme sa dostali tam, kam sme sa dostali, ale nie je vina ľudí, ktorí žijú na ulici. Je to vina politik, ktoré aj my spoluvytvárame svojimi voľbami.

Mnoho ľudí nevie, aké to je byť na ulici. Ľudia bez domova každý deň riešia problémy, ktoré väčšina z nás nikdy neriešila – kde sa najesť, kde sa umyť, kam ísť na toaletu, kde prespať. Riešenie týchto existenčných problémov im zaberie takú veľkú časť času a energie, že potom im jednoducho nezostane sila hľadať si prácu či bývanie.

Väčšina verejnosti má kde bývať, kde vykonávať potreby, kde sa najesť. Áno, riešia iné problémy, musia platiť hypotéku 30 rokov, potýkajú sa so zvyšovaním cien, ale majú ten základ, ktorý ľudia bez domova nemajú. Keby o ten základ prišli, možno by si uvedomili, že nie je také jednoduché sa z tej situácie dostať. Mali by sme volať po zodpovednosti tých, čo majú moc to zmeniť, a nie ju zvalovať na ľudí bez domova, ktorí s tým nemajú nič spoločné.

Často od ľudí počujem, že aj keď mali ľudia bez domova ťažké detstvo, v dospelosti by sa už na to nemali vyhovárať, mali by sa cez to preniesť. Čo na to hovoríte?

Keď počujem takéto argumenty, rozmyšľám, ako ten človek pristupuje sám k sebe. V našej kultúre si zakazujeme cítiť, čo žijeme. A keď si to niekto dovoľí, hneď ho treba upratať a povedať mu, veď to nie je také hrozné, že by sa cez to už mal preniesť. Ale to vlastne hovoria sami sebe.

Čím viac emócie potláčate, tým väčší protiúder príde. Možno sa prejaví nejak inak, napríklad somatizáciou. Veľa hovorí o tom človeku, keď ho triggeruje niekto bez domova alebo niekto, kto hovorí o ťažkom detstve. Možno cíti bolesť sám. Možno jeho detstvo tiež nebolo ľahké – no sebe to cítiť nedovoľí. Nedá sa po tridsiatke zrazu zahodiť detstvo a to, čo sa nám stalo a byť zrazu zdravý, funkčný dospelý.

Mohlo by pochopenie detských zranení zmeniť, ako sa spoločnosť pozerá na ľudí bez domova?

Mohlo by to pomôcť tým, že by sme k nim pristupovali s toleranciou a súcitom, a nevnímali by sme ich osudy ako individuálne zlyhanie. Bezdomovectvo nie je nikdy individuálne zlyhanie, ale kolektívne zlyhanie. Ako spoločnosť sme dopustili, že títo ľudia skončili tam, kde skončili. Je to

jednoduchá záležitosť spoločnosti a štátu: my sme sa vzdali časti svojich práv výmenou za záruku, že sa o nás štát nejakým spôsobom postará, a toto podľa mňa nie je tá starostlivosť.

Zároveň ale dokážem pochopiť, že môže byť ťažké pozeráť sa na ľudí bez domova so súcitom, keď človek sám zažíva náročnejší život. Situácia na Slovensku je z roka na rok náročnejšia a preto si mnoho ľudí povie: „A kto bude súcitiť so mnou?“

Čo bolo pre vás najsilnejším zistením z práce v detskom domove?

Išla som tam s presvedčením, že ľudia v pomáhajúcich profesiách chcú byť nápomocní. No moja skúsenosť je, a potvrdzujú to aj výskumy, že to tak vždy nie je. Zažila som tam diskusie o tom, či je bitka dobrá výchovná metóda. Deti vnímali ako hlúpe a zlé. Nepozerali sa na kontext, z akého prostredia sú, čo všetko už museli zažiť v mladom veku. Sú to stále deti, ktoré majú obmedzené možnosti a kapacity.

Pamätáte si na konkrétne dieťa, ktoré vám utkvelo v pamäti?

Pracovala som aj so skupinou mladých matiek bez domova. Jedna mladá žena porodila dieťa, no od začiatku sa systematicky pracovalo na tom, aby sa vzdala rodičovských práv. Áno, mala za sebou závislé vzťahy, predtým jej deti odobrali. Ale nikto sa naozaj nepýtal, čo ona cíti, čo potrebuje, či sa nedá nájsť iná cesta. Automaticky to odsúdili. Systém je strnulý, neflexibilný. Len jedna rovina a nič viac. Dali jej nejaký čas aby dokázala, že je dokonalá matka, a keď to nevyšlo, bolo rozhodnuté, že dieťa jej treba odobrať. Pochopila som, že tieto deti a mladí dospelí musia oveľa viac dokazovať spoločnosti. Že sú dobrými rodičmi, deťmi, študentami či študentkami. My to robiť nemusíme.

Tento blog vznikol v spolupráci OZ Vagus a platformou Hedepy.

Autorka: Ivana Balgová, **Foto:** Ivana Klimentová, Pexels, **Dátum:** 3. 8. 2026

<https://vagus.sk/odbornicka-od-mladych-ludi-z-cdr-detskych-domovov-ocakavame-samostatnost-v-cas-e-ked-ini-stale-potrebuju-rodinne-zazemie>